

СКЛАДОВІ СИСТЕМИ ТАРИФООТВОРЕННЯ В СФЕРІ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНИ

COMPONENTS OF THE TARIFF SYSTEM IN UKRAINIAN TELECOMMUNICATIONS

УДК 338.5:654.03

Танащук К.О.

к.е.н., доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної та інноваційної діяльності
Одеський національний політехнічний університет

Розглянуто комплекс організаційно-економічних засад побудови системи тарифоутворення для операторів та регуляторного органу сфери телекомунікацій України. Визначено комплексну структуру Системи тарифоутворення та взаємозв'язок результатів її функціонування для адаптації та запровадження європейського досвіду.

Ключові слова: тарифоутворення, система, LRIC, класифікатори, роздільний облік витрат, види телекомунікаційних послуг, інвестиційні плани та витрати.

Рассмотрен комплекс организационно-экономических основ построения системы тарифообразования для операторов и регуляторного органа сферы телекоммуникаций Украины. Определена комплексная структура Системы тарифообразования и

взаимосвязь результатов ее функционирования для адаптации и внедрения европейского опыта.

Ключевые слова: тарифообразование, система, LRIC, классификаторы, раздельный учет затрат, виды телекоммуникационных услуг, инвестиционные планы и расходы.

The complex of organizational and economic principles of building the tariff system for telecom operator's and regulatory in the Ukrainian telecommunications sector is considered. Complex systems of tariff structure and interconnection the results of its operations for the adaptation and implementation of European experience identified.

Key words: tariff system, LRIC, classifiers, separate cost accounting, telecommunications activities, investment plans and expenditures.

Постановка проблеми. Необхідність створення Системи тарифоутворення на послуги операторів телекомунікацій України, що регулюються державою, виникла у 2009 р. на підставі реалізації робіт з розробки методичного забезпечення для визначення тарифів на різні види оптових телекомунікаційних послуг [1-3]. Прагнення України до інтеграції у європейський економічний простір поставило особливі вимоги до впровадження нових підходів до тарифоутворення, яке має забезпечувати:

- надання телекомунікаційних послуг за тарифами, затвердженими у встановленому порядку;
- визначення економічної обґрунтованості розрахунків собівартості та інвестиційних витрат при розрахунку тарифів;
- забезпечення економічної обґрунтованості видів витрат на надання телекомунікаційних послуг;
- створення умов для залучення інвестицій;
- аналіз результатів діяльності операторів телекомунікацій за період дії затверджених тарифів;
- прогнозування розвитку ринку телекомунікаційних послуг та доходів держави від фінансових результатів діяльності операторів телекомунікацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На жаль на сьогодні нормативно-правовій базі регуляторної діяльності в сфері телекомунікацій бракує ґрунтового методологічного забезпечення та законодавчо закріплених прав та повноважень для виконання функцій Національної комісії, що здійснює державне регулювання в сфері зв'язку та інформатизації України в частині реалізації

тарифного регулювання (НКРЗІ). Існуючі підручники та навчальні посібники [4 – 5], наукові праці таких вітчизняних вчених як Гранатуров В.М., Орлов В.М., Князева Н.О. та інші не відображають розуміння сутності технологічних та організаційно-економічних перетворень в сфері телекомунікацій і, як наслідок, не можуть розглядатися як основа для розробки та впровадження сучасної методології тарифоутворення в сфері телекомунікацій.

Слід зазначити, що провідні закордонні вчені, та фахівці Міжнародного союзу електрозв'язку, Комісії Європейських співтовариств країн-членів ЄС: Х. Туре, Б. Вільямсон, П. Ланди, Д. Еванс, Дж. Хекман та інші [6-10] протягом останніх років сформували міцне підґрунтя науково-практичного забезпечення впровадження найсучасніших методів тарифоутворення. Проте, вітчизняній сфері телекомунікацій, на час розробки системи, бракувало не тільки методологічного, алей й організаційно-економічного, законодавча та нормативно-правового забезпечення для ефективного використання світового досвіду.

Формулювання цілей дослідження. Метою роботи є визначення основних складових науково-методологічного забезпечення побудови Системи тарифоутворення, як основи формування нового організаційно-економічного механізму ефективного розвитку сфери телекомунікацій України.

Виклад основного матеріалу. Роботи з визначення складових науково-методологічного забезпечення та, власне, побудови Системи тарифоутворення можна розподілити за наступними етапами:

- розробка економічної основи створення системи тарифного регулювання – визначення

основних методологічних складових формування розрахунку тарифів (визначення собівартості телекомунікаційних послуг та забезпечення ефективності економічної діяльності операторів шляхом урахування інвестиційних витрат в розвиток телекомунікаційних мереж);

– розробка організаційних та правових основ створення системи тарифного регулювання.

В узагальненому вигляді було визначено наступні складові Системи тарифоутворення (див. рис. 1).

В результаті виконання комплексу науково-дослідних робіт було розроблено та науково-методично обґрунтовано наступні блоки.

1. *Методика визначення операторів із значною ринковою владою (домінанта)* (надалі - Методика), яка встановлює порядок та перелік етапів визначення операторів із значною ринковою владою, їх кількість, послідовність, методологію визначення відносної ринкової частки та основні ознаки ринкової влади з урахуванням Директив ЄС. Методика сприяє формуванню прозорого, рівноправного, конкурентоспроможного ринку телекомунікацій та його ефективного функціонуванню, демонополізації, контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції; захисту інтересів операторів. Етапи та механізми визначення операторів із значною ринковою владою було сформовано з урахуванням особливостей трьох типів ринків у відповідності з класами та видами послуг:

- ринок фіксованого зв'язку;
- ринок мобільного зв'язку;
- ринок передачі даних.

Робота дозволила впровадити теоретичні та організаційні механізми визначення домінуючого становища операторів на ринку телекомунікацій по повному спектру надання телекомунікаційних послуг, як основи для аналізу ступеня монополіза-

ції сфери телекомунікацій та визначення напрямів розвитку конкуренції.

2. *Розробка класифікатора телекомунікаційних послуг.* Створення класифікації послуг в сфері телекомунікацій України є першочерговим завданням розробки системи тарифоутворення. Класифікація та Класифікатор послуг розроблялись як складова для визначення типів, класів та видів телекомунікаційних послуг, а також, як підґрунтя для розробки нормативно-правової бази з регулювання тарифів на телекомунікаційні послуги, розрахунку обсягів послуг, що надаються операторами телекомунікацій. Впровадження класифікації послуг дозволило структурувати систему тарифоутворення та її методичне забезпечення шляхом орієнтації на визначення вартості базових класів та видів послуг, на підставі чого можна відокремлювати ті види оптових послуг, що мають регулюватися державним регуляторним органом, від тих, що надаються на роздрібних ринках. Робота гуртувалась на технологічних особливостях застосування новітніх технологій, сучасних підходах організації економічної співпраці та розвитку, рекомендаціях міжнародних організацій сфери телекомунікацій до визначення класів та видів послуг. Це дозволило:

- визначити ринки телекомунікаційних послуг за типами телекомунікаційних мереж (фіксованого та мобільного (рухомого) зв'язку);
- визначити типи груп, на які можуть бути розділені оператори телекомунікацій, що функціонують на кожному ринку телекомунікаційних послуг;
- сформувати номенклатуру базових телекомунікаційних послуг (перелік основних послуг, що надається відповідним типом мереж) з урахуванням особливостей ініціації, транзиту та термінації з'єднання;
- сформувати номенклатуру спеціалізованих телекомунікаційних послуг (додаткові види послуг,

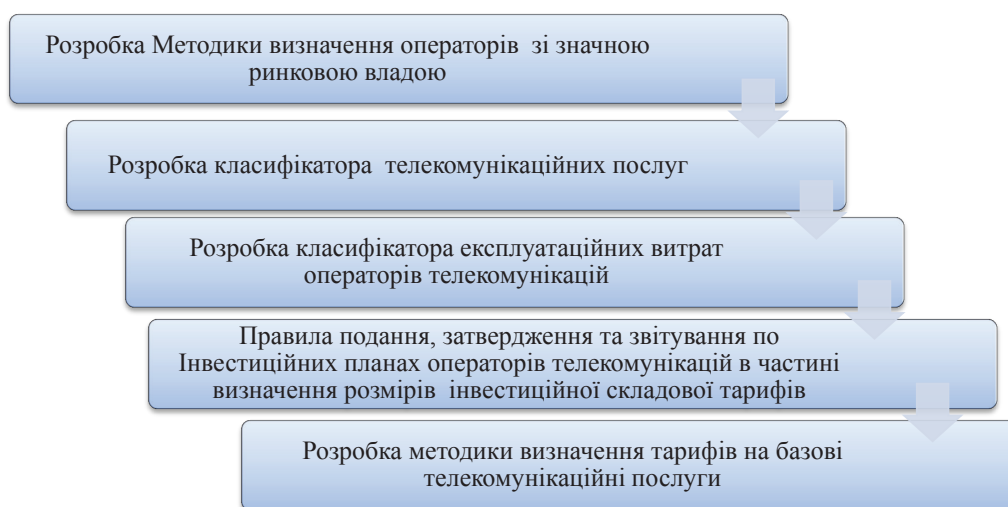

Рис. 1. Складові Системи тарифоутворення

які можуть надаватися з деяким дооснащенням існуючого базового обладнання, але в межах визначеного типу мереж);

– сформуванню номенклатури послуг з сервісного обслуговування (абонентів, користувачів, терміналів тощо).

Таким чином, для кожного ринку телекомунікаційних послуг, було виділено базові телекомунікаційні послуги послуги з експлуатації телекомунікаційної мережі певного типу.

3. *Розробка Класифікатора видів експлуатаційних витрат.* Сутність розробки та впровадження економічної класифікації експлуатаційних витрат оператора телекомунікацій полягла у необхідності науково-методичного обґрунтування впровадження чіткого розмежування витрат за технологічними й економічними ознаками, бізнес-процесами та специфікою драйверів. Такий розподіл надав можливість забезпечити єдиний підхід до процесу обліку та розподілу витрат, що може застосовуватися, в тому числі, для тарифоутво-

рення, що здійснює регуляторний орган по регульованих видах телекомунікаційних послуг. Класифікатор дозволив впровадити роздільний облік витрат оператора телекомунікацій при наданні базових телекомунікаційних послуг за кожним типом телекомунікаційних мереж, що створило умови для отримання об'єктивного та обґрунтованого уявлення про структуру витрат в процесі здійснення операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, розрахунку собівартості та підвищення ефективності надання телекомунікаційних послуг всіма операторами України.

4. *Правила подання, затвердження та звітування по Інвестиційним планам операторів телекомунікацій.* Розробка Правил подання, затвердження та звітування по Інвестиційним планам операторів телекомунікацій (надалі Правила) обґрунтувала організаційно-економічні механізми та методичну базу для врахування інвестицій (додаткових довгострокових витрат) при визначенні тарифів на послуги операторів телекомунікацій, що

Таблиця 1

Узагальнення результатів розробки складових Системи тарифоутворення

СКЛАДОВІ СИСТЕМИ ТАРИФОУТВОРЕННЯ	РЕЗУЛЬТАТИ
Методика визначення операторів із значною ринковою владою	забезпечення ефективного функціонування телекомунікаційної галузі в Україні – встановлення порядку визначення операторів із значною ринковою владою – розробка методології визначення відносної ринкової частки оператора телекомунікацій на ринку – розробка основних ознак розмірів ринкової влади оператора телекомунікацій
Класифікатор видів експлуатаційних витрат	розробка порядку визначення та розподілення експлуатаційних витрат операторів телекомунікацій; – оперативне управління витратами операторів телекомунікацій; – забезпечення конкурентоспроможності за рахунок підвищення ефективності надання телекомунікаційних послуг та оптимізація розмірів експлуатаційних витрат; – створення умов для збільшення доходів операторів телекомунікацій, збільшення обсягу послуг, розвитку та модернізації телекомунікаційної мережі; – порядок визначення поточної собівартості базових телекомунікаційних послуг; – забезпечення можливості аналізу джерел походження та виявлення резервів скорочення витрат.
Класифікатор телекомунікаційних послуг	впровадження класифікації видів послуг у сфері телекомунікацій; – забезпечення єдиних вимог, своєчасність та прозорість процедури встановлення тарифів для операторів сфери телекомунікацій; – розробка проекту змін до Державного класифікатора продукції та послуг; – забезпечення методичного обґрунтування визначення операторів із значною ринковою владою на ринках телекомунікаційних послуг.
Правила подання, затвердження та звітування по Інвестиційним планам операторів телекомунікацій	формування структури побудови системи звітування по Інвестиційним планам; – зміст та порядок заповнення форм звітності по Інвестиційним планам для розрахунку обсягів додаткових довгострокових витрат; – рекомендації щодо строків подання звітності; – рекомендації щодо побудови системи контролю звітності.
Методики тарифоутворення на базові телекомунікаційні послуги	методика визначення розмірів витрат на реалізацію бізнес-процесів при наданні базових телекомунікаційних послуг для кожного типу мереж; – система ведення роздільного обліку витрат на основі бізнес-процесів, що задіяні для надання базових телекомунікаційних послуг для кожного типу мереж із визначенням розмірів поточної собівартості на основі Класифікатора експлуатаційних витрат; – порядок розрахунку тарифів на базові телекомунікаційні послуги для кожного типу мереж на основі алгоритму врахування довгострокових додаткових витрат із визначенням розмірів додаткових довгострокових витрат на основі Правил подання, затвердження та звітування по Інвестиційним планам операторів телекомунікацій.

сприятиме збільшенню доходів операторів телекомунікацій, задоволенню потреб споживачів в телекомунікаційних послугах, збільшенню обсягу послуг та підвищенню їх якості, розвитку та модернізації телекомунікаційної мережі. З метою отримання максимально достовірної інформації про обсяги інвестицій, що додаються до собівартості телекомунікаційних послуг, було розроблено Класифікатор інвестиційних витрат та методологія визначення оптимального співвідношення власного та запозиченого капіталу операторів телекомунікацій для розрахунку середньозваженої вартості капіталу.

5. *Методика визначення тарифів на базові телекомунікаційні послуги.* Для визначення розмірів тарифів на базові послуги був адаптований алгоритм Методики визначення собівартості послуг взаємоз'єднання мереж операторів телекомунікацій. В основу якого, покладено визначення розмірів витрат, що їх зазнає оператор телекомунікацій, при організації навантаження на власній мережі в одиницю виміру обсягу певного виду телекомунікаційної послуги за рекомендованим Європейською Комісією підходом LRIC (Модель розрахунку тарифу на основі визначення додаткових довгострокових витрат). Найважливішим питанням в цьому процесі стала уніфікація підходів до формування переліку та обсягів витрат за визначеними бізнес-процесами, специфічне адаптоване обмеження видів витрат, що відносяться до собівартості послуг, врахування обсягів капіталовкладень у розвиток типів телекомунікаційних мереж, забезпечення можливості здійснення регуляторного аудиту етапів розрахунку тарифів тощо.

Вищевикладене сформувало комплекс взаємопов'язаних результатів – набір науково-обґрунтованих складових системи, що у сукупності є взаємодоповнюючими вихідними даними процесу тарифоутворення на телекомунікаційні послуги (див. табл. 1).

На основі розроблених складових Системи тарифоутворення, в процесі виконання комплексу науково-дослідних робіт, додатково було розроблено Порядок встановлення тарифів на базові телекомунікаційні послуги, який є консолідованим документом, що завершує процедуру тарифоутворення для телекомунікаційних послуг в частині:

- використання Методики тарифоутворення на базові телекомунікаційні послуги для кожного типу мереж;
- впровадження роздільного обліку витрат операторів телекомунікацій відповідно до Класифікатора видів експлуатаційних витрат;
- класифікування видів послуг у сфері телекомунікацій і визначення обсягів надання операторами цих послуг в залежності від типів мереж;
- використання Методики визначення операторів із значною ринковою владою (домінанта) для демонополізації та розвитку конкуренції.

Висновки. Розроблені складові Системи тарифоутворення в сфері телекомунікацій утворили організаційно-економічний та нормативний базис для:

- забезпечення надання населенню телекомунікаційних послуг за тарифами, затвердженими у встановленому порядку;
- визначення економічної обґрунтованості розрахунків собівартості та інвестиційних витрат при розрахунку тарифів;
- забезпечення економічної обґрунтованості видів витрат на надання телекомунікаційних послуг;
- залучення інвестицій відповідно до прийнятої для європейських інвесторів процедури;
- аналізу результатів діяльності операторів телекомунікацій за період дії затверджених тарифів;
- прогнозування розвитку ринку телекомунікаційних послуг та доходів держави від фінансових результатів діяльності операторів телекомунікацій.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 21739 від 21.08.2007 / Методика визначення собівартості послуг взаємоз'єднання мереж операторів телекомунікацій / К.О. Танащук, О.Л. Нечипорук та інш.
2. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 24942 від 11.07.2008 / Еталонні моделі реалізації послуг взаємоз'єднання мереж операторів телекомунікацій / К.О. Танащук, О.Л. Нечипорук, М.О. Чумак, Н.О. Котова.
3. Розробка методики визначення тарифів на базові телекомунікаційні послуги [Текст]. – Звіт про НДР / НДЦ «Телекомунікації без меж»; наук. кер. Танащук К.О.; вик.: Нечипорук О.Л., [та інш.]. – О., 2006. – 31 с. – Инв. № 0710U003634
4. Срапионов О. Сергеевич Экономика и планирование связи [Текст] : [Учебник для техникумов связи] / О.С. Срапионов, В.В. Вишнева, Б.А. Воронов ; Под общ. ред. канд. экон. наук доц. О.С. Срапионова. - Москва : Связь, 1968. - 367 с.
5. Орлов В.М. Экономика галузі зв'язку: Підруч. для студ. екон. спец. вищ. і серед. навч. закл. галузі зв'язку: У 2 т. Т. 1. Управління, планування, ресурси / В.М. Орлов, В.М. Гранатуров, Ф.З. Мардаровський, Н.П. Спільна, Н.П. Потапова-Сінько, А.П. Чухліб; Укр. держ. акад. зв'язку ім. О.С.Попова. - 2-ге вид., переробл. і доп. - О., 1999. - 236 с.
6. Directive 2002/19/EC of the European Parliament and of the Council of 7 March 2002 on access to, and interconnection of, electronic communications networks and associated facilities (Access Directive), Official Journal of the European Communities, Article 12, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002L0019:EN:NOT>
7. Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council of 7 March 2002 on a common regulatory

framework for electronic communications networks and services (Framework Directivell), http://ec.europa.eu/information_society/topics/telecoms/regulatory/new_rf_documents/l_10820020424en00330050.pdf

8. Williamson B. Access Pricing in Telecommunications – Time to Revisit LRIC?, <http://www.indepen.uk.com/docs/LRIC.pdf>

9. European Economic Research Ltd. 2000. Europe Economics. Final Report on the Study of an adaptable

"bottom-up" model capable of calculating the forward-looking, long-run incremental costs of interconnection services for EU Member States, prepared for the European Commission April 2000. <http://www.ispo.cec.be/infosoc/telecompolicy/en/lricmain.pdf>

10. Evans D. S. and Heckman J. J. 1984. "A Test for Subadditivity of the Cost Function with an Application to the Bell System." American Economic Review, Vol. 74:615-623.

СУТНІСТЬ ТА ПРИНЦИПИ КООПЕРАЦІЇ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

THE CONTENT AND PRINCIPLES OF COOPERATION IN AGRICULTURE

УДК 334.7.01

Ходирева О.С.

аспірант кафедри менеджменту організацій
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

У статті розкрито суть поняття «кооператив». Наведено основні думки визнаних класиків та сучасних учених щодо визначення кооперації. Узагальнено досвід і доповнено визначення кооперативу. Розглянуто принципи кооперації. Внесено рекомендації щодо розподілу їх на загальні та спеціальні.

Ключові слова: кооперація, сільськогосподарська кооперація, кооператив, кооперативне товариство, принципи кооперації.

В статті раскрыта суть понятия «кооператив». Приведены основные мысли признанных классиков и современных ученых в определении кооперации. Обобщен опыт и дополнено

определение кооператива. Рассмотрены принципы кооперации. Внесены рекомендации по их разделению на общие и специальные.

Ключевые слова: кооперация, сельскохозяйственная кооперация, кооператив, кооперативное общество, принципы кооперации.

The article deals with the concept of the cooperative. The basic idea of recognized classics and modern scientists to determine. The experience and supplemented the definition of the cooperative. The considered principles of cooperation.

Key words: cooperation, agricultural cooperation, cooperative, cooperative society, the principles of cooperation.

Постановка проблеми. Після здобуття Україною незалежності в 90-х роках ХХ ст. та на початку нового тисячоліття було прийнято низку законів, направлених на роздержавлення власності. Вони були викликані необхідністю реформ в економіці нової країни. Розвиток господарства старим шляхом став неможливий. Наявні на той час форми об'єднань – колективні господарства (колгоспи) – повністю вичерпали себе.

Безгосподарність, безвідповідальність, недбале відношення призвели до занепаду цілих галузей господарства, у тому числі або навіть у першу чергу сільського господарства. Зношеність основних фондів, безпідставне та масове подорожчання основних компонентів, необхідних для сільськогосподарського виробництва, відсутність підтримки держави (дотування) призвели навіть не до збитковості галузі, а до повної відсутності можливостей її подальшого розвитку.

Одним із перших кроків до реформування економіки став прийнятий 17 липня 1997 р. Закон України «Про сільськогосподарські кооперації», згідно з яким сільськогосподарська кооперація визначалась як система сільськогосподарських кооперативів, їх об'єднань, утворених із метою задоволення економічних, соціальних та інших потреб членів кооперативів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ваго-

мий внесок у розвиток теоретичних засад сільськогосподарської кооперації зробили такі класики кооперативної думки, як М. Туган-Барановський, О. Чаянов, М. Кондратьєв, М. Левицький, Б. Мартос, І. Ємельянов, О. Анциферов, Ф. Оуен, Ш. Фур'є, Ф. Райффайзен та ін. Серед сучасних економістів-аграрників, що займаються дослідженням проблем розвитку кооперації, слід відмітити О. Сєрову, А. Римаука, Ф. Горбоноса, О. Рисального, М. Маліка, В. Зіновчука, А. Пантелеймоненка, Г. Черевка, Л. Молдавана, В. Гончаренка, Ю. Ушкаренко та ін.

Постановка завдання. Головною метою статті є висвітлення та узагальнення теоретичних положень визначення кооперативу. Об'єктом дослідження виступає визначення кооперативу. Предметом дослідження є сукупність факторів, що впливають на значення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Світовий досвід кооперативного руху протягом тривалого періоду часу свого розвитку неодноразово доводив ефективність і незаперечні переваги цієї форми господарювання, а також велику роль у становленні, розвитку і зміцненні агропромислового комплексу.

Загальновідомо, що термін «кооперація» походить від латинського слова cooperatio і означає співробітництво, співпрацю. Такого підходу дотри-